

Γυναίκες του Αιγαίου

Οι Χιώτισσες την εποχή του Κολόμβου

Ξέρατε οτι ο Χριστόφορος Κολόμβος, σε ηλικία 34 ετών, πριν ξεκινήσει για το περίφημο ταξίδι του που κατέληξε στην ανακάλυψη του Νέου Κόσμου, πήγε στη Χίο, όπου έμεινε για σπουδές από το 1485 μέχρι το 1487; Έφαχε τότε για νέους δρόμους προς τις Ινδίες και πήγε σ' αυτό το Αιγαιοπελαγίτικο νησί, που βρι-

νθιζόταν εκείνη την εποχή, γιατί από το 1304 οι αυτοκράτορες του Βυζαντίου είχαν δώσει την επικυριαρχία της Χίου στους γαμπρούς τους, τους Γενουάτες. Η βιβλιοθήκη αυτή βρισκόταν κοντά στην «Δασκαλόπετρα», το μέρος όπου πιστεύεται οτι δίδασκε ο Όμηρος. Την εποχή που βρισκόταν στη Χίο ο Χριστό-

της Ειρήνης Καμπερίδου

πονς νόμους: νεαρές χήρες, όσο έμεναν ελεύθερες, ήταν υποχρεωμένες να πληρώνουν φόρο, το λεγόμενο «Αργομονιάτικο». Αυτό είναι κάτι το μοναδικό, όχι μόνο για τον 15ο και 16ο αιώνα. Η επυμολογία της λέξης είναι ολοφάνερη. Ο φόρος αυτός έχει άμεση σχέση με τα τότε δημιογραφικά προβλήματα. Το νησί

είχε τέτοια οικονομική δύναμη, ώστε να εφαρμόζει μία πολύ ενδιαφέρουσα δημογραφική πολιτική, η οποία αποσκοπούσε στη διατήρηση του πληθυσμού και στην αντιμετώπιση της «λειψανδρίας». Διαπιστώνουμε μία εντυπωσιακή «ἀλλαγή» της ευκόνας της γυναικάς του Αιγαίου. Αυτή η αλλαγή δε θίγει βέβαια καθόλου το «αίσθημα τιμής» της γυναικάς αυτής, κάτι το οποίο δεν περιγράφεται εύκολα. - Σίγουρα πρόκειται για μία άγρια περη-

Άποψη της Χίου. Χαλκογραφία του O. Dapper (Γεννάδειος Βιβλιοθήκη).

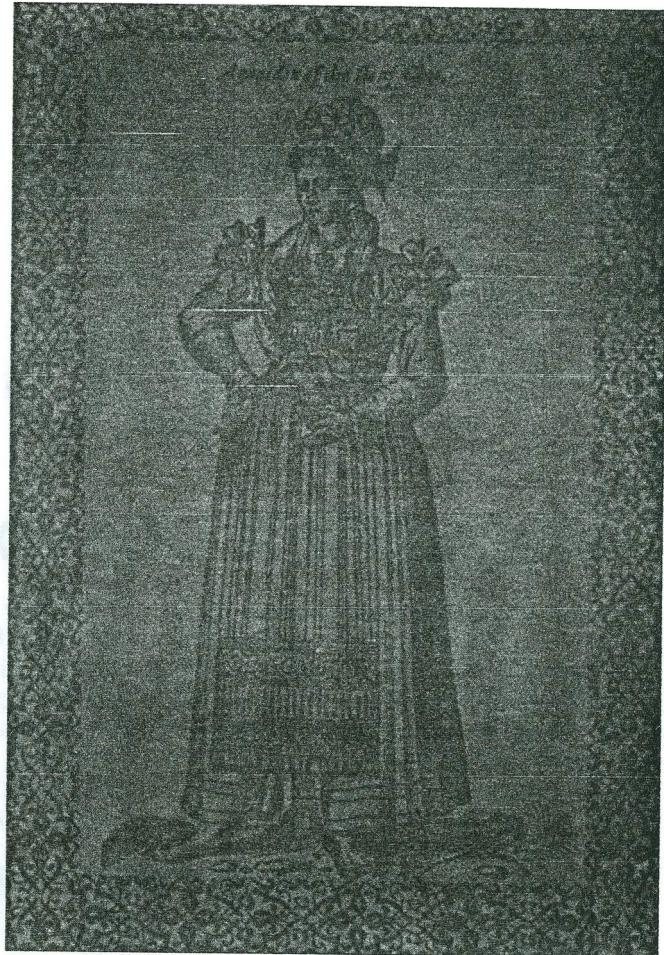
σκότων σε πλήρη κοινωνική και οικονομική ακμή, για να πληροφορηθεί τι γνώριζαν σχετικά οι Βυζαντινοί. Στη Χίο μελέτησε τους Ελληνικούς Βυζαντινούς χάρτες, στην περίφημη βιβλιοθήκη του Andriolo Banca Giustiniani, μία από τις μεγαλύτερες ελληνικές βιβλιοθήκες του Αιγαίου. Τα βενετσιάνικα ονόματα συ-

φορος Κολόμβος, η Χίος ήταν το νησί της ελευθερίας και του πολιτισμού - «μπικίνι», μικτά μπάνια και ειδικός φόρος ερωτικής αποχής γιά τις χήρες που δεν ξαναπατρεύονταν, δείχνουν τη χειραφέτηση των γυναικών της Χίου στην χρονή αυτή εποχή. Οι Χιώτες είχαν θεσπίσει και έναν από τους πιο πρωτότυ-

φάνεια που δεν κατάφεραν να δαμάσουν ούτε οι Σαρακηνοί, ούτε οι Βενετοί έμποροι, ούτε οι Τούρκοι κατακτητές. Γι' αυτή την περιφάνεια γράφει ένας σημερινός συγγραφέας του Αιγαίου, ο Humbert Fink: «Αν δεν μπορείς να το καταλάβεις, τότε δεν μπορείς να εννοήσεις την ωριμότητα μιάς τέτοιας απλό-

τητας». Στη Χίο αυτής της εποχής εμφανίζεται και ο πρώτος γυναικείος συνεταιρισμός στην ιστορία του κόσμου. Εκείνο που έκανε διάσημους τους γυναικείους συνεταιρισμούς, ήταν η επεξεργασία της μαστίχας και η εξαγωγής της σ' ολόκληρο τον κόσμο. Οι Τούρκοι ονόμαζαν τη Χίο Saqyz που σημαίνει Μαστίχα. Πολύ σημαντικές πληροφορίες δίνει ο Τούρκος Piri Reis στο έργο του «Bahriye-Katakitikή Ναυσιπλοΐα στο Αιγαίο» (1521): «... πριν έρθουμε στην Κωνσταντινούπολη, την εποχή που πλέαμε στη θάλασσα, βγήκαμε στην Ξηρά, σ' αυτό το λιμάνι, για να κλέψουμε μία ποσότητα μαστίχας. Στα χέρια μας έπεσε τόσο πολλή μαστίχα, ώστε χρειάστηκε να την κονθάλησουμε μέσα σε σακιά». Γιά παρόμοια προϊόντα όπως η μαστίχα, οι έμποροι της εποχής εκείνης πήγαιναν μέχρι τις «Ινδίες». Άρα υπήρχε σοβαρός λόγος για την κατάκτηση» της Χίου. Αυτό έγινε το 1566 αφού είχε προηγηθεί η Λατινοκρατία και οι καταστροφές των πειρατών Σαρακηνών από τον 8ο μέχρι τον 11ο αιώνα και αργότερα των Σταυροφόρων. Η Ξενοκρατία στο Αιγαίο ήταν πάντα θέμα κλοπής αγαθών, ληστείας και κατάκτησης. Η μαστίχα έγινε το αγαπητό προϊόν και για το χαρέμι του σουλτάνου για πολλούς αιώνες. Έτσι, το 1822, ο σουλτάνος για να εκδικηθεί την πυρπόληση της ναυαρχίδας του από τον Κανάρη, διέταξε τη σφαγή του πληθυσμού της Χίου. Το χαρέμι του τον παρακάλεσε να εξαιρέσει τις Χιώτισσες από τα μαστιχώρια, οι οποίες μέσα από τους γυναικείους συνεταιρισμούς παρήγαγαν την μαστίχα - και το πέτυχε. Και όλα αυτά γιατί οι γυναίκες του χαρεμιού θε-

ωφούσαν πως η μαστίχα είχει αφροδίσια επίδραση. Οι Χιώτισσες, την εποχή που βρισκόταν εκεί ο Κολόμβος, ήταν ακόμη πασίγνωστες και για την επεξεργασία του μεταξιού. Η επιδεξιότητά τους ήταν γνωστή σ' ολόκληρη την Ανατολή και τη Μεσόγειο. Χιώτικα δαμάσκηνα, τάπτες, μαντήλια και κουρτίνες εβρισκε κανείς στα παζάρια της Κωνσταντινούπολης, του Καΐρου, της Σμύρνης, της Δαμασκού και άλλου. Η Χιώτισσα είχε γίνει το σύμβολο χειραφέτησης και προσόδου. Εκτός από τους συνεταιρισμούς είχε δημιουργήσει θέατρο, κέντρα διασκέδασης και σχολείο όπου φοιτούσαν μαζί αγόρια και κορίτσια. Όπως γράφει ένας Γάλλος αριστοκράτης και περιηγητής, κολυμπούσαν ακόμη και τα κορίτια στην θάλασσα και μάλιστα μαζί με τους άνδρες, φορώντας ένα απλό μπικίνι, το οποίο έβγαζαν όταν βρισκόταν μέσα στο νερό και το πετούσαν έξω στην ακτή. Δείγμα, τότε, μεγάλης κοινωνικής

Οι Χιώτισσες ήταν γνωστές για το χαρούμενο ταμπεραμέντο τους, τα βαθειά ντεκολτέ τους, τα όμορφα φορέματά τους και τους λικνιστούς χορούς τους (στη φωτογραφία: ξυλογραφία από τη Γεννάδειο Βιβλιοθήκη).

εξέλιξης. Σ' όλο τον κόσμο γνωστό ήταν το ζωηρό ταμπεραμέντο της Χιώτισσας. Ήταν ελεύθερες, χειραφετημένες και όμορφες. Αποτελούν τη μεγάλη εξαίρεση στην «καταθλιπτική» εικόνα της γυναικας για την περίοδο αυτή. Ήταν ακόμη γνωστές για την ευχάριστη παρέα τους, για τα όμορφα φορέματά τους, τους λικνιστούς χορούς, τα τραγούδια, τα μουσικά όργανα που έπαιζαν και για τη θαυμάσια, γνωστή σε όλη την Ελλάδα, μαγειρική τέχνη τους. Οι Χιώτισσες επίσης, είχαν εξημερώσει τις πέρδικες, οι οποίες αποτελούσαν εξαιρετικό μεζέ σε ολόκληρη την Ανατολή. Άριστες καπετάνισσες, γνώριζαν καλά την αλιεία και αγαπούσαν τη θάλασσα, τον Ήλιο και την ξένοιαστη ζωή. Αυτές ήταν η αιτία που το 1330 ο Γερμανός μοναχός και περιηγητής Baldensel έγραψε, και το 1673 ο Johann Wansleben, γνωστός περιηγητής, επανέλαβε: «Ω, όμορφο και θαυμαστό Ελληνικό Αιγαίο».